

significent præceptum datum de usu Sacramenti, non autem pertinent ad panem sanctificandum; quare etiamsi absolute omittentur, tamen Sacramentum fiet. Simile est in illis verbis Luc. vii: *Dico tibi, remittuntur ei peccata multa*, in quibus verbis, illud (*Dico tibi*) non facit quidquam ad effectum remissionis peccatorum. Sic etiam Joan. viii: *Vade, filius tuus vicit*, illud (*Vade*) nihil operatur in sanitate pueri illius. Adde, quod Luc. xxii, omittuntur illa verba: *Accipite, et manducate*. Et I Cor. xi. omittuntur illa: *Accipite, et bibite*; quare etiamsi apud nos omnino omittentur, reprehendi minime possemus.

Secundo, calumniantur detracta illa verba ex consecratione panis: *Quod pro vobis traditur, vel, frangitur*. Respondeo, illa verba non haberi apud Matthæum, et Marcum; nec apud Justinum Apol. ii. Cyrillum Cateches. 4. mystag. et Eusebium Emissenum hom. 5. de Paschate, cum tamen ii omnes referant formam consecrationis. Et sicut hos auctores reprehendere non possumus, ita nec nostram Missam reprehendere ullus deberet: præsertim cum antiquior sit Liturgia nostra, si a S. Petro prodit, ut S. Thomas docet, 3. part. quest. lxxxviii. art. 2. ad 5. et ante eum, Leo IX. epist. ad Michaëlem cap. 5. quam Evangelium Lucæ, et epist. Pauli, qui addiderunt illa verba: *Quod pro vobis frangitur*.

Tertio, addita calumniantur illa: «*Elevatis oculis in cælum ad te Deum etc.*» que non habentur in ullo Evangelio, nec apud Paulum. Respondeo, illa verba haberi in Liturgia sancti Jacobi, et S. Clementis lib. viii. const. cap. 17. et apud Ambros. lib. iv. de Sacramentis, cap. 5. Omnes enim legunt: «*Suspexit in cælum.*» Et præterea, ut argumentatur Innocentius III. cap. Cum Marthæ de celebratione missarum, semper Dominus consueverat oculos in cælum tollere, cum Patri gratias ageret, ut patet Matth. xiv. Marci vi. Luc. ix. Joan. xi. Quare dubium esse non potest, quin etiam in hac ultima gratiarum actione oculos in cælum levaverit.

Quarto, calumniantur particulam (*enim*) additam ad formam consecrationis panis; et similiter ea verba: *Ex eo omnes*; cum dicitur: *Manducate ex eo omnes*. Non enim ista habentur in Scripturis. Respondeo, illas

omnes particulas haberi in forma calicis, Matth. xvi. *Bibite*, inquit, *ex eo omnes, hic est enim sanguis*, etc. Ex quo intelligimus illas particulas subintelligi in consecratione panis: eadem enim ratio est utriusque formæ. Quid autem absurdi est, si exprimat perspicue id, quod alioqui subintelligendum esset? Unde Ambrosius etiam lib. iv. de Sacramentis cap. 5. illa omnia exprimit, ut in nostra Liturgia exprimuntur.

Quinto, calumniantur addita illa in forma consecrationis calicis: «*Novi, et æterni Testamenti,*» et: «*Mysterium fidei*»: Nam in Evangelio non habetur, nisi (*novi Testamenti*). Respondeo, istas particulas a S. Petro ex traditione haberi; proinde reprehendi non posse: præterea verissimas esse, et ex Scripturis colligi. Nam Testamentum Christi æternum esse ad distinctionem Testamenti veteris, quod fuit temporale, patet ex illo Psalm. cix: *Tu es Sacerdos in æternum* (1). Et ex Paulo ex professo hoc probante in epist. ad Hebræos cap. vii. Item mysterium fidei recte vocari calicem sanguinis Domini, dubium esse non potest, cum nulla in re alia magis, et frequentius exercenda sit fides reclamantibus omnibus sensibus, quam in hac.

CAPUT XV.

Mendacia Kemnitii de forma Sacramenti Eucharistiæ.

Præter objectiones notanda sunt etiam aliquot mendacia Kemnitii in hac disputatione de forma consecrationis Eucharistiæ in 2. part. Examini Trid. Concilii sess. xiii. cap. 1. Primum est pag. 336. 337: Catholicos multum inter se disputare, que sint verba, quibus Eucharistia consecranda est: et Concilium Tridentinum noluisse determinare, que sint illa verba, cum a multis id ab eo petitum esset. Sed mendacia esse ista crassissima, patet ex omnibus Missalibus, ubi litteris magnis et sæpe rubris adscribuntur verba consecrationis, ut nemo illa ignorare possit. Nec ullus id a Concilio petiit, neque Concilium id tractavit, quia sciebat rem esse notissimam, et jam antea sufficienter explicatam in Concilio Florentino.

Non ignoro Scotum in iv. sent. dist. 8. qu. 2. art. 2. questionem movisse, an solis illis verbis: *Hoc est corpus meum*, consecratio perficiatur. Sed idem Scotus affirmat, illa sola ad formæ essentiam pertinere: neque negat omnia, et sola illa recitanda esse in mysterio Eucharistiæ, que in Missalibus præscribuntur.

Secundum est eadem pag. 336. ubi dicit, quosdam Theologos docuisse quatuor tantum verba esse de substantia formæ in consecratione panis, nimirum illa: *Hoc est corpus meum*; sed S. Thomam existimasse alia quadam esse necessaria. At mentitur in caput suum: nam S. Thomas 3. par. quest. lxxxviii. art. 2. de forma consecrationis panis in nulla re dissentit ab aliis.

Tertium est pag. 337. ubi dicit, Colonienses in suo Antididagmate, et Lindanum publice scribere, panem et vinum per sola Christi verba non consecrari; nisi addantur reliquæ præces Canonis Pæpistici. Hoc etiam esse mendacium patet ex ipsis auctoribus. Nam in Antididagmate, tit. An sine præce canonica Ecclesiæ consecratur Sacramentum; et in Panoplia Lindani lib. iv. cap. 41. solum docetur eos non vere consecrare, qui verba Domini solum recitant in lectione epistolæ ad Corinthios, quod est verissimum, neque a Kemnitio negari solet.

Quartum est ibidem, ubi dicit, apud Catholicos dubitari, an ad consecrationem Eucharistiæ sit necessarium altare sacrum, sacre vestes, sacer minister, et reliqua Pæpaliæ Missæ panoplia. Sed Catholici, nunquam de his rebus dubitarunt. Omnes enim docent ad essentiam consecrationis non requiri, nisi materiam, formam, et ministrum: reliqua adhibenda quidem esse, neque sine peccato omitti posse: tamen ad essentiam non pertinere.

Quintum est pag. 339. ubi Canonem Missæ ex corrupto, et integro, imo ex multis corruptis consarcinatam mentitur. Sed debuisse, vel unum verbulum notare, quod corruptionem aliquam redoleret.

Sextum est pag. 340. ubi dicit, Lindanum Basilio tribuere Eucharistiæ consecrationem fieri verbis, non scriptis. At Lindanus hoc non dicit, ut ex loco notato patet: sed solum ait veteres Patres non fuisse contentos verbis consecrationis, quando sacra faciebant, sed addidisse alia non scripta. Id quod vere exstat apud Basilium lib. de Spiritu sancto cap. 27.

Septimum est pag. 346. ubi dicit, Catholicos existimare per sola verba institutionis non posse fieri consecrationem, nisi adhibeantur ea, que addita sunt in Canone Missæ. Sed et hoc merum mendacium est. Catholici enim requirunt quidem universum Canonem, ut rite, et sine peccato consecratio fiat; fatentur tamen veram esse consecrationem, que solis verbis institutionis fiet.

Octavum pag. 347. ubi dicit, Proclum quemdam fingere Apostolos intra diem Ascensionis, et Pentecostes composuisse Canonem, ut esset forma consecrationis. At S. Proclus unus est ex antiquis et Orthodoxis Patribus; quippe qui paulo post Chrysostomum, Episcopus fuit Constantinopolitanus. Ejus exstat libellus de traditione divine Liturgiæ, in quo non dicit Apostolos Canonem composuisse ante diem Pentecostes, ut Kennitius mentitur, quod nec ullo modo verissime est: sed dicit eos post Ascensionem Domini, antequam dividerentur in varias regiones, totos se ad orationem colligere solitos, et maxime ad sacrificium celebrandum, semper in memoriam habentes illud: *Hoc est corpus meum*.

Ultimum est ibidem, ubi dicit, Catholicos tribuere consecrationem non solum recitationi verborum, sed variis sacrificiali gestibus, expansioni manuum, elevationi, inclinationi cervicis, conversioni corporis, libri transpositioni. Sed hæc sunt mera nugæ, nemo enim Catholicorum in his ponit essentiam consecrationis; etsi caeremonias ipsas merito omnes venerentur.

CAPUT XVI.

De ministro Sacramenti Eucharistiæ.

Explicatis causis intrinsicis, Sacramenti hujus materia videlicet et forma: sequitur ut de extrinsecis, efficiente, et fine, sive effectu disputemus. Ac de efficiente quidem primaria causa, nulla controversia est: constat enim Christum esse, qui et Sacramentum hoc instituit, et primus confecit, et nunc etiam per ministros suos quotidie conficit. De causa secundaria, id est, de ministro, multa disputata sunt in libro de sacramentis in genere, ut, an requiratur fides in ministro, an bonitas, an intentio, et alia id genus, que sunt communia ministris omnium Sacramen-

(1) Psal. CIX, 4.

torum : tractatum quoque fuit, an ministri Sacramentorum quilibet Christiani sint, an solum ii, qui certo ritu ad hoc ministerium consecrati sunt. Quare hoc loco id solum tractandum est in particulari, num ad Eucharistiæ consecrationem, requiratur certa ministrorum ordinatio, an vero non requiratur.

Et quidem Joannes Wiclefus in dubium hoc revocavit teste Thoma Waldensi tom. II. de Sacramentis cap. 7. et 28. Videbatur illi valde mirum, si posset malus Sacerdos consecrare Eucharistiæ, et id non posset laicus bonus : non tamen omnino rem definire voluit.

At Lutherus audacior apertissime rem definivit : siquidem Lutheri sententia manifestissima est, quemlibet Christianum ex Baptismo potestatem habere Eucharistiæ consecrandi, licet officium sumere nemo debeat, nisi legitime vocatus, excepto casu necessitatis. Id habet Lutherus in lib. *de Babylonica captivitate*, cap. de Ordine; in lib. de instituendis ministris ad senatum Pragensem; in lib. de Missa abroganda; in lib. de notis Ecclesiæ, et alibi. Quare Lutherus ordinationem ministrorum solum necessariam putat ob disciplinam et ordinem Ecclesiæ: esset enim nimia confusio, si quilibet Sacramenta conficere vellet: non autem, quod Sacramentum non esset verum, si ab aliquo non ordinato conficeretur. Imo in li. de Missa privata, et unctione Sacerdotum, edito anno 1534. eo usque progressus est, ut diceret, Sacramentum verum futurum, etiamsi a Diabolo conficeretur.

Ab hac sententia Sacramentarii aperte recesserunt. Etsi enim initio Zwinglius Lutherum sequeretur, ut patet ex lib. de vera, et falsa religione cap. de aliis Sacramentis, Calvinus tamen non solum Eucharistiæ, sed etiam Baptismum irritum esse docet, si ab alio, quam a publico ministro conficiatur, ut patet ex lib. IX. Inst. cap. 1. §. 22. et cap. 3. §. 10. et cap. 13. §. 22. et in antidoto Concilii sess. VII. canon. 10. et idem habet Henricus Bullingerus decade 3. serm. 8. et 9. Quare nihil hoc loco cum Sacramentariis negotiis nobis erit.

Porro Martinus Kemnitius, et alii recentiores Lutherani timide Lutherum sequuntur. Nam etsi idem sentiunt, quod ipse sensit, tamen istam questionem, ut plurimum dissimulare solent. Nam ab una parte vident argumenta Catholicorum evidentissima, quæ

sine summa impudentia negari nequeunt; ab altera parte non possunt ad Catholicos accedere, quin deserant non solum suum Prophetam Lutherum, sed etiam duo principia doctrinæ Lutheranæ ab omnibus receptissima: ob quæ valde mirandum est, Sacramentarios dissentire in hac re a Lutheranis.

Principia communia hæc sunt. Primum, Sacramenta non operari, nisi excitando fidem; ex quo principio (in quo omnes omnino conveniunt) evidenter sequitur Sacramentum non pendere ab ulla ministri qualitate. Verba enim Sacramentalia, et signa fidem excitare possunt a quocumque exhibeantur: idem enim verba significant, et significando movent animum audientis, sive dicantur ab ordinato, sive a non ordinato; imo sive ab homine, sive a dæmone, sive etiam a psittaco vel corvo.

Unde Kemnitius in 2. par. Exam. Concilii sess. XIII. cap. 1. in fine Catholicos reprehendit, quod Eucharistiæ consecrationem pendere velint non a sola verborum recitatione, sed etiam a consecratione, sive ordinatione personæ recitantis.

Secundum principium est, per ordinationem ministrorum non imprimi ullum characterem, neque dari ullam novam spiritualem potestatem, sed solum usum seu officium. Unde tam apud Lutheranos, quam apud Calvinistas potest unus et idem hodie esse minister, eras non minister, sive hodie clericus, eras laicus: dimisso enim officio, nulla est inter eos clericorum alaicis distinctio.

Ex hoc etiam principio manifeste sequitur non requiri ullam electionem, vel ordinationem ministrorum, ut verum Sacramentum Eucharistiæ conficiatur; sed tantum ut ordo, et disciplina servetur. Quare Lutherani omnes, nisi doctrinam suam destruere ipsi velint, coguntur Lutheri sententiam sequi de potestate consecrandæ Eucharistiæ omnibus Christianis communi.

At Catholica Christi Ecclesia longe aliam ab Apostolis doctrinam accepit, et in hanc usque diem servat: semper enim in Ecclesia pro indubitato habitum est, ita necessariam esse ordinationem sacerdotalem ad Eucharistiæ conficiendam, ut sine ea nullo modo confici possit.

Hæc autem veritas probatur, primum ex verbo Dei. Nam illud Christi, *Hoc facite*, Lucæ XXII. non est dictum, nisi Apostolis, qui eo mandato ordinati sunt primi sacerdo-

tes novi Testamenti. Id autem probatur hoc modo: Illud, *Hoc facite*, non significat solum Manducate, et bibite quod convenit omnibus Christianis, sed significat, Consecrate, sumite, et aliis distribuite, ut me facere vidistis. Ista autem tria non possunt convenire omnibus; ergo illud mandatum non est datum omnibus, sed solum quibusdam, qui ideo dicuntur sacerdotes; ergo ceteri nullo modo possunt Eucharistiæ consecrare, et si id tentaverint, nihil facient. Nam Sacramenta conficiuntur in persona Christi: quare cui Christus id non commisit, is nihil facere potest.

Probatur major propositio. Primo, ex ipso textu Lucæ. Lucas enim, qui solus inter Evangelistas habet illa verba: *Hoc facite*, non dixerat antea, Accipite, manducate, etc. sed solum dixerat: *Accipit panem, benedixit, et dedit, dicens: Hoc est corpus meum*. Ergo non retulit Lucas illud, *Hoc facite*, ad actionem solum manducandi, cum ejus ne meminerit quidem; sed retulit ad actionem benediciendi, et distribuendi, quas expresserat, et simul ad actionem manducandi, quia Dominus etiam manducavit, ut est communis sententia, licet in Evangelio non exprimat. Secundo, quia nulla est ratio, cur illud, *Hoc facite*, non debeat referri ad omnia, quæ Dominus fecit. Tertio, quia nisi ad omnia referretur, non haberemus mandatum divinum in verbo Dei expressum de consecranda Eucharistiæ: et proinde non posset ab adversariis consecrari. Ipsi enim contendunt, non debere fieri nisi id, quod est expresse in divinis litteris mandatum. Denique adversarii fatentur illud: *Hoc facite*, referri ad omnes tres actiones, quas Christus fecit, videlicet benediciendi, distribuendi, et sumendi. Lutherus ita docet in lib. de instituendis ministris ad Pragenses, Confessio Augustana, cap. de Missa, Calvinus lib. IV. Inst. cap. 15. §. 20. et Kemnitius in 2. par. Exam. pag. 534. initio disputationis de Communionem sub utraque specie.

Dicit aliquis: Videtur B. Paulus I. Corinth. XI. restringere illud: *Hoc facite*, ad actionem manducandi, et bibendi; ait enim: *Hoc facite, quotiescumque bibetis in meam commemorationem* (1), ac si dicat, quotiescumque bibetis, bibite in memoriam passionis meæ. Respondeo, non restringit Apostolus, sed exemplum ponit in actione una;

quod etiam facere potuisset de aliis duabus; quare vera sunt verba Pauli, sed non pugnant cum verbis Lucæ magis universalibus.

Probatur nunc minor propositio. Primo, si illud mandatum daretur omnibus, tenerentur omnes consecrare, et distribuere; id autem non solum esset absurdissimum, sed etiam est contra consuetudinem omnium tum Catholicorum, tum hæreticorum. Secundo, quia ita semper intellexit hoc mandatum universa Ecclesia, ut ex testimoniis, quæ jam afferemus, perspicuum erit. Neque obstat, quod S. Thomas 3. part. q. LXXXI. art. 11. colligit ex hoc loco esse de jure divino, ut omnes aliquando sumant Eucharistiæ; ubi videtur intellexisse illud: *Hoc facite*, dictum esse omnibus. Nam S. Thomas non vult colligi immediate, sed mediate. Quia enim Dominus jubet Apostolis, ut consecrent, sumant, et distribuunt; consequenter jubet aliis, ut accipiant de manu sacerdotum distribuendum. Quibus enim tenerentur sacerdotes distribuere, si nulli tenerentur accipere? Simile est illud Joan. ult. *Pascite oves meas*, ubi mandat Petro, ut pascat gregem, et consequenter mandat gregi, ut pastori obediat. Quare idem S. Thomas 3. part. q. LXXXII. art. 1. docet, per illud: *Hoc facite*, institutos fuisse a Domino sacerdotes.

Probatur igitur secundo eadem veritas ex traditione, et consensu totius Ecclesiæ. Ac primum habemus quatuor generalia Concilia, Nicænum I. can. 14. Lateranense sub Innocentio III. can. 1. Florentinum in Instruct. Armen. et Tridentinum sess. XXII. cap. 1. et sess. XXIII. cap. 1. et 4.

Præterea sanctos Patres. Nam Dionysius Arcopagita cap. 5. Ecclesiast. hierarchiæ part. 1. « Nec ipse, inquit, Sacerdos erit, nisi pontificalibus officiis ad hoc fuerit promotus, » Ignatius in epist. ad Trallianos, dicit, esse infideli deteriorem eum, qui audeat aliquid facere circa altaris ministerium, nisi fuerit episcopus, aut presbyter. Clemens lib. II. Apostolicam constit. cap. 31. « Omnis laicus sine sacerdote aliquid attentans, frustra facit. » Et loquitur aperte de sacrificii oblatione. Et lib. VIII. cap. ult. dicit, Christum solis Apostolis dixisse: *Hoc facite*. Tertullianus in lib. de præscriptionibus irridet Marcionistas, quod apud eos aliqui hodie

(1) I Cor. XI. 25.

sint clerici, eras, laici, et quod laicis sacerdotalia munia committantur. Quæ sententia apertissime etiam Lutheranos nostros confutat. Nam apud eos ministri qui sunt, volente magistratu, fiunt laici, imo semper sunt laici. Neque enim veras habent ordinationes, sed solum injungitur eis officium prædicandi, et Sacramenta ministrandi sine vera ordinatione: et hoc est (ut Tertullianus dicit) laicis sacerdotalia munia committere.

Cyprianus lib. i. epist. 2. et 9. et lib. iii. epistol. 13. non solum docet; non posse Eucharistiam conficere nisi sacerdotes: sed etiam inde colligebat, non esse apud hæreticos veram Eucharistiam, cum non sit apud eos verum sacerdotium. Athanasius in 2. Apologia contra Arianos refert epistolam Synodi Alexandrinæ, in qua Patres probant quendam Hirschiram Arianum non potuisse sacro calice uti, nec sacra celebrare, quod non esset ordinatus a vero Episcopo. Basilus lib. ii. de Baptismo cap. 8. ex professo docet, esse quidem omnes Christianos sacerdotes, largo quodam modo: quia omnes offerre debent spirituales hostias operum bonorum: at proprie non esse nisi eos, qui ad hoc ordinati sunt etc. Epiphanius hæres. 79. Collyridianorum, docet solos Apostolos a Christo ordinatos ministros Eucharistiæ; et deinde ab Apostolis alios episcopos, et presbyteros: cæteris autem laicis, et maxime foeminis, adeo hoc non licuisse unquam, ut ne ipsi quidem B. Virgini fuerit concessum. Chrysostomus non raro scribit, ob hanc unam eximiam potestatem consecrandæ Eucharistiæ, Angelos a sacerdotibus superari. Vide lib. iii. et vi. de sacerdotio, et hom. 51. et 83. in Matth. et homil. 60. ad populum Antiochenum. Hieronymus frequenter hoc asserit, non posse nisi episcopos, et presbyteros Eucharistiam conficere. In lib. contra Luciferianos docet, Hilarium quendam, quia solum diaconus erat, non potuisse Eucharistiam consecrare, neque clericos ordinare: et in epistola 1. ad Heliodorum, et 85. ad Evagrium, illo potissimo argumento diaconorum quorundam superbiam comprimil, et presbyteris longe inferiores esse demonstrat, quod non habeant potestatem consecrandi Eucharistiam, quam presbyteri habent.

De Ambrosio scribit Theoderetus lib. v. histor. cap. 17. dixisse eum Theodosio: « Purpura Imperatores facit, non sacerdos. » Et in lib. de dignitate sacerdotali cap.

2. anteponit idem Ambrosius sacerdotalem potestatem regie. Quod etiam faci Nazianzenus in oratione ad populum timore perculsum, et Chrysostomus hom. 4. in cap. vi. Isaia. Quod etiam reipsa docuit S. Martinus cum in convivio Imperatoris anteposuit presbyterum suum Imperatori, ut in ejus vita scribit Sulpitius. At si sacerdotalis potestas communis esset omnibus Christianis, ut adversarii dicunt, cum regia non sit omnibus communis, multo inferiores essent regibus sacerdotes. Vide etiam Paulinum epistol. 4. ad Amandum, Isichium lib. ii. in Levit. cap. 8. Denique Augustinum lib. xx. de Civitat. Dei cap. 10. ubi distinguit sacerdotes spirituales, et improprie dictos ab episcopis, et presbyteris, qui proprie dicuntur sacerdotes.

His accedit, quod nullum proferri potest exemplum antiquitatis, quo probetur in aliquo casu diaconum, aut laicum consecrassæ Eucharistiam: sicut exempla non pauca proferuntur, quibus ostenditur in certis casibus diaconos, imo et laicos baptizasse. Constat enim ex cap. 8. Actor. Philippum diaconum baptizasse: ex Rufino lib. I. hist. cap. 14. constat ratum fuisse baptismum, quem Athanasius laicus, et puer contulerat. At de Eucharistia nullum tale exemplum proferri potest: sed contra in summis etiam necessitatibus constat Catholicos caruisse potius Eucharistiâ, quam ut eam non sacerdos conficere auderet. Scribit Theodoretus lib. iv. hist. cap. 12. cum Valens Imperator Arianus omnes sacerdotes passim e suis sedibus exturbaret, zelo Dei motum Eusebium Episcopum Samosatenum, militari habitu pergrasse illa omnia loca, et clam ordinasse in variis locis presbyteros, et diaconos, ut populi Sacramentis non carent. Augustinus in epist. 180. ad Honoratum scribit tempore belli non debere deseri plebes a clericis, etiamsi periculum vite imminet: ne desint, qui Sacramenta ministrent, sine quibus non evitatur mors æterna. Scribit quoque Epiphanius in epist. ad Joannem Hierosolymitanum, se necessitate compulsus ordinasse presbyterum quendam in Monasterio S. Hieronymi, quod duo presbyteri, qui in eo Monasterio erant, ob nimiam humilitatem Eucharistiam conficere non auderent. Ex quibus exemplis manifeste colligitur falsum esse, quod Lutherus docet, posse in certis casibus quoscumque homines consecrare Eucharistiam.

His adde antiquissimos Ecclesiæ ritus. Nam primo, imperabatur omnibus altaris ministris perpetua continentia, idque ex Apostolorum doctrina, ut habet Concilium II. Carthaginiense, can. 2.

Secundo prohibebantur laici tangere, vel servare sacra vasa, ubi conficitur Eucharistia: ut præter alia testimonia, patet ex epistola Synodi Alexandrinæ in Apolog. 2. Athanasii contra Arianos, ubi probant calicem quendam non fuisse sacrum, quia servabatur in domo laici hominis. Et Nazianzenus in oratione contra Arianos, et de seipso, mysterii vasa populo ad tangendum prohibita esse dicit.

CAPUT XVII.

De effectu Eucharistiæ, et de præparatione ad Communionem: sententia hæreticorum.

Quæstio de effectu Eucharistiæ adeo conjuncta est cum quæstione de præparatione ad Communionem, præsertim ex sententia adversariorum, ut nullo modo separari queant. Nos igitur primum fideliter referemus quid adversarii de utraque quæstione sentiant. Deinde explicabimus, et probabimus veritatem. Tertio solvemus eorum objectiones. Quarto addemus aliquid de præparatione minus principali.

Quod igitur ad primum attinet, Lutherus novorum paradoxorum in perniciem multorum millium animarum seminator, tria docuit. Primo effectum primum Sacramenti Eucharistiæ esse remissionem mortalium peccatorum. Secundo, non requiri ad dignam præparationem Communionis, ut quis non sit sibi conscius peccati mortalis, imo quo plurium, et majori sibi conscius est, eo esse aptiorem ad Eucharistiam. Tertio, ad præparationem Eucharistiæ non requiri, ut quis per confessionem, et penitentiam a peccatis justificetur, sed satis esse fidem, quæ certo credat sibi in eo Sacramento omnia peccata esse remittenda.

Hanc esse Lutheri sententiam patet ex multis ejus testimoniis. In concione de digna præparatione ad Sacramentum Eucharistiæ, habita anno 1518: « Optima, inquit, dispositio est, nonnisi ea, quæ pessime es dispositus, et contrario, tunc pessime es dispositus, quando optime es dispositus. » Et probat, quia Christus etiam in hoc Sacramento non venit vocare justos, sed peccatores: et ibidem suadet penitentiam non agere ante Communionem, sed postea. Ibidem dicit esse perniciosum errorem, si quis accedat nixus ea fiducia, quod sit confessus, et quod non sit sibi conscius peccati, et quod orationes, et alia præmiserit. Hos enim omnes dicit, in iudicium accipere corpus Domini, quia his præparationibus non fiunt puri, sed magis polluntur; fiunt autem puri per fidem, quam dicit esse solam, et summam dispositionem. Similia habet in concione de confessione et Eucharistia, habita anno 1519. ubi dicit, illum esse aptissimum ad Communionem, qui in fœda crimina prolapsus est, quæ male afficiunt animum. In lib. *de Captivitate Babylonica* cap. de Eucharistia, edito anno 1520: « Concludimus, inquit, ex omnibus his, quibusdam Missa parata sit, et qui digne communicent, nempe soli illi, qui tristes, afflictos, perturbatos, confusos, et erroneos habent conscientias. Nam verbum divinæ promissionis hujus Sacramenti, cum exhibeat remissionem peccatorum, secure accedit, quicumque peccatorum suorum vexatur, sive morsu, sive titillatione. »

Est autem hic obiter notandum, intra paucas lineas apertissimam contradictionem inveniri in verbis Lutheri: nam paulo infra, id est, in ultimis verbis illius capituli, sic habet: « Fides sola est pax conscientiæ, infidelitas sola turbatio conscientiæ. » Hæc ille. Et tamen ibidem in medio sententiarum allegatarum, hortatur Christianos, ut cum fide indubitata accedant. Quæ sane nullo modo coherent. Nam si illi soli digne accedunt, qui habent turbatam conscientiam et sola infidelitas turbatio conscientiæ est; ergo soli illi digne accedunt, qui carent fide; qui enim fidem habent, pacatam (ut ipse dicit) conscientiam habent, non turbatam. Viderit ergo ipse, quomodo et cum fide, et cum infidelitate, cum pacata, et cum turbata conscientia accedendum sit.

In lib. de abroganda Missa, edito anno 1521. docet furorem esse preparatoris confessionibus, et orationibus se mundos reddere ante Communionem, cum non debeant accedere, nisi qui egent remissione peccatorum. In tractatu de Communionem populi, edito anno 1523. docet non debere admitti ad Communionem, nisi eos, qui dicit se accedere, quia vexantur conscientia peccati

mortalis. Quo testimonio Lutherus B. Virginem, et omnes Apostolos post acceptum Spiritum sanctum excommunicavit: neque enim isti dicere poterant, se vexari conscientia peccati mortalis. In sermone de Eucharistia, habito anno 1526. dicit illum esse aptissimum ad communicandum qui ante, et retro est peccatis contaminatissimus: et sine peccatis mortalibus nullum debere accedere. Denique similia habet in lib. contra articulos Lovanienses, edito anno 1545. paulo ante vitam ipsius finem. Atque hæc de Lutheris sententia.

Martinus Kemnitius in 2. par. Examinis, sess. xiii. cap. 2. et 7. admittit, et propugnat pro viribus primum Lutheri pronuntiatum, effectum primarium Eucharistiae esse remissionem peccatorum mortalium. Alia duo non solum non aperte affirmat, sed potius contrarium, saltem quoad modum loquendi docet. Vult enim requiri ad dignam preparationem Eucharistiae poenitentiam, et propositum non peccandi: et addit etiam apud suos in more positum esse, ut prius examinarentur, et absolventur, qui accessuri sunt ad Communionem. Quod habetur quoque in Confessione Augustana cap. de Confessione, et cap. de Missa, ubi dicunt, neminem se admittere ad Communionem, nisi antea discussum, et absolutum.

Sed (ut mox videbimus) doctrina ista Kemnitii ipsa secum pugnat: nec enim ullo modo ista coherere possunt, ut Eucharistia accipiatur ad remissionem mortalium peccatorum, et tamen nemo accedere permittatur nisi prius a peccatis fuerit absolutus.

Addit Kemnitius, se non negare alios esse etiam effectus Eucharistiae, ut quod animam nutriat; roboret, et omnia Christi bona communicet: et inde queritur de Concilio Tridentino, quod can. 5. damnet Lutheranos, quasi sentiant, nullum esse alium effectum Communionis, nisi remissionem peccatorum.

Sed immerito Kemnitius conqueritur. Nam Concilium canon. 5. neque Lutheranos nominat: et sub distinctione loquitur. Hæc enim sunt verba Concilii: « Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiae esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire, anathema sit. » Cum igitur Kemnitius solam priorem partem hujus canonis contra se esse fateatur, accipiat quod suum est, reliquum dimittat aliis.

Multa præterea pro more suo mendacia admisset Kemnitius, quæ longum esset re-

ferre. Unum tantum quam brevissime annotabo, quod est in Examine cap. 2. pag. 359. ubi dicit Catholicos ita dividere gratiam justificationis inter Missæ sacrificium, et sumptionem Eucharistiae, ut Missæ sacrificio tribuant ex opere operato remissionem peccatorum mortalium sine ullo negotio vel periculo peccatoris, cui fit illa remissio: sumptioni Eucharistiae tribuant solum remissionem venialium, et eam non sine magno periculo sumentis, qui nisi purus accesserit, in judicium sumet. Atque hinc fieri dicit, ut homines apud Catholicos retrahantur a Communionem, et alliciantur ad emendas Missas.

Sed hoc impudentissimum est mendacium. Nullus enim Catholicorum unquam scripsit, sacrificium Missæ ex opere operato remittere peccata mortalia sine ullo negotio peccatoris, nec ullus in Ecclesia est usus petendi, nedum emendi missas pro remissione peccatorum. Imo multo amplius tribuimus sumptioni Eucharistiae, quam dicimus ex opere operato conferre gratiam gratum facientem, quam sacrificio missæ, ut pro peccatore aliquo offertur, quod solum docemus impetrare peccatori aliquo speciale auxilium, quo is pausatim ad mentem redeat, et non sine ullo negotio, ut Kemnitius mentitur, sed per veram contritionem, confessionem, et satisfactionem ad remissionem peccatorum tandem perveniat.

Joannes Calvinus lib. iv. Inst. cap. 17. §. 40. 41. et 42. multa dicit, quæ videntur inter se omnino pugnare, et ob quæ non eodem modo ab omnibus accipitur Calvinus sententia. Nam §. 40. sic ait: « Cibis hic spiritualis si in animam incidit malitia, nequitiaque pollutam, majore illam ruina præcipitat. » Hæc ille. Ubi videtur negare, quod Lutheranus dicunt, per Eucharistiam remitti peccata mortalia, et requirere cum Catholicis, ut homo ante per poenitentiam justificetur, quam ad Sacramentum accedat. Præterea §. 42. dicit requiri fidem, et charitatem ad dignam sumptionem Eucharistiae, et reprehendit quosdam, quod requirant fidem, et charitatem nimis perfectam, et absolutam, cui nihil addi potest: quos dicit errare non in re, sed in modo. Itaque in his duobus locis videtur Calvinus eum Catholicis sentire. Quos autem reprehendit Calvinus, quod requirant perfectissimam fidem, et charitatem, ii non sunt Catholici, sed Anabaptistæ. Nam de Anabaptistis refert Augustinus Mar-

loratus in expositione, quam ex variis scriptoribus collegit in cap. xi. prioris ad Corinthios, eos ante Communionem protestari, se habere tantam charitatem, quantam habuit Christus in cruce pendens.

Porro idem Calvinus, §. 41. aperte Catholicos reprehendit, quod requirant ad dignam preparationem, ut homo sit in statu gratiæ: et in statu gratiæ esse definiant, purum, ac purgatum esse ab omni peccato. Et §. 42. apertissime testatur, Eucharistiam remittere peccata mortalia, et nisi peccata adsint, frustra sumi, ut Lutherus dicebat: « Meminerimus, inquit, has sacras epulas ægrotis esse pharmacum, peccatoribus solatium, pauperibus largitionem; quæ sanis, justis, et divitis, si qui reperiri possent, nullum afferent operæ pretium. » Et infra: « Cum in vitam detur, intelligimus nos sine ipso in nobis plane mortuos esse. » Hæc ille.

Quæ duo Calvinus pronuntiata secundum veram theologiam inter se manifeste pugnant. Nam animam non esse pollutam nequitia, et habere fidem, et charitatem, quæ in primo pronuntiato Calvinus requirit, hominem sine dubio justum, vivum, et sanum constituunt: et tamen in secundo pronuntiato requirit idem Calvinus ut homo non sit justus, sed peccator; non sanus, sed ægrotus; non vivus, sed mortuus; alioqui nihil ei prodesse dicit Eucharistiam. Sed quamvis hæc inter se pugnent, secundum principia vere Theologiæ, tamen secundum principia ipsius aliquo modo coherent. Nam cum dicit, animam non debere esse pollutam, sed fide, et charitate præditam, significat, ut ipse se exponit, non debere habere propositum peccandi, seu perseverandi in peccato, sed desiderium potius bene vivendi, et fiduciam remissionis. Quare simul erit homo immundus, et mortuus, quia revera peccata mortalia habet; et erit tamen non immundus, quia non habet affectum, nec propositum permanendi in illis.

Jam vero Catholica Ecclesia in Concilio Tridentino, sess. xiii. cap. 2. et 7. et can. 5. et 11. duo docet. Primo, effectum Eucharistiae præcipuum non esse remissionem peccatorum mortalium, sed nutritionem animæ, et preservationem a peccatis, et alia quæ sequuntur ex augmento gratiæ, et charitatis, quam secum affert hoc Sacramentum. Secundo docet, preparationem ad Eucharistiam non esse solam fidem, sed veram

poenitentiam, et confessionem peccatorum si quis post Baptismum in peccata mortalia lapsus sit.

Et quia de aliis effectibus Eucharistiae conveniunt nobiscum adversarii, ut Kemnitius fatetur, tota questio ad hunc articulum revocatur: Utrum Sacramentum Eucharistiae exhibeat remissionem peccatorum mortalium, quorum homo conscientiam habet: sive (et est idem) Utrum ad digne communicandum requiratur, ut homo non habeat conscientiam peccati mortalis. Catholici enim omnes docent, Eucharistiam non remittere ejusmodi peccata, quorum homo conscientiam habet, et ideo requiri ut antea purgatur. Hæretici autem contrarium sentiunt: nec possunt aliter sentire, si sequi velint principia suæ doctrinæ. Nam illi non agnoscunt aliam justificationem, quam remissionem peccatorum: non enim volunt infundi gratiam, quæ hominem reipsa justum coram Deo, vel justiore efficiat. Volunt autem Sacramenta omnia esse instrumenta justificationis; quare cogunt dicere, Sacramenta omnia remittere peccata, eumque esse proprium illorum effectum.

CAPUT XVIII.

Indigne sumere Eucharistiam omnes illos, qui accedunt cum conscientia peccati mortalis.

Esse autem verissimam Ecclesiæ Catholice sententiam, probatur primo ex cap. 6. Joannis. Nam in eo capite etiam si negent adversarii, tractari de Sacramento Eucharistiae, quod ad symbola attinet, tamen concedunt agi de spirituali manducatione, et etiam de fructu, seu effectu Eucharistiae. Dicunt enim in eo capite tractari in genere de manducatione corporis Domini, quæ, et in Sacramento, et extra Sacramentum fieri potest: sed postea Matt. xxvi. Dominum addidisse symbola. In hoc igitur capite nusquam docetur, Eucharistiam institutam ad vitam spirituales conservandam, et augendam, ut patet ex cap. 6. Joan. ubi nusquam dicitur: Qui manducat hunc panem, resurget a peccatis, vel vivere incipiet; sed dicitur: *Non esuriat, non morietur, vivet in æternum, in me manet et ego in eo et similia.* Quare adversarii si verum fateri velint, id quod

docent, non ideo docent, quia in verbo Dei habeatur, sed quia necessario sequitur ex doctrina Lutheri.

Secundo probatur ex illis verbis ejusdem capituli: *Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus* (1). Ex quo loco discimus propriam rationem hujus Sacramenti esse, ut sit cibus spiritualis. Quod etiam aperte clamat tum externa species panis, et vini; tum actio per quam nobis applicatur, quae est manducatio, et potatio. At absurdissimum est cibum, et potum dare mortuis, cum inde non magis nutriri possint, quam si lapides essent.

Quare inepte argumentatur Calvinus lib. IV. Instit. cap. 17. § 42. ubi probat Eucharistiam nullum asferre emolumentum sanis, et justis: quia est cibus quidam, et sine cibo homines tabescent, et deficiunt. Nam quod sine cibo homines tabescent, non id efficit, ut cibus non debeat dari nisi aegrotis, sed ut debeat dari sanis, ne aegrotent: sanis enim periculum imminet aegrotandi, et tabescenti; alioqui homines corporaliter sani, non deberent corporaliter manducare. Denique etiam si cibus non daretur nisi aegrotis, tamen nunquam probat Calvinus, debere dari mortuis; non igitur dari debet illis, qui sciuntur mortui esse Deo.

Tertio probatur ex figuris, et similitudinibus divinae Scripturae. Nam in primis Agnus paschalis, qui erat figura evidentissima Sacramenti hujus, non poterat edi, nisi ab hominibus purificatis, et mundis: et potius mittebat Deus, ut aliqui differrent in alterum mensem manducationem Agni paschalis, quam ut non purificati manducarent, Num IX. et II. Paralip. xxx. Deinde panes propositionis, qui etiam erant figura Eucharistiae, non nisi a mundis edi poterant, ut patet I Reg. xxi. Denique quicumque aliqua immunditia pollutus edebat de carne sacrificiorum, peribat anima ejus de populo suo. Levit. xxii.

Deinde in Testamento novo Joan. xiii. Dominus lavat pedes discipulorum, antequam eis Sacramentum edendum porrigeret et Matth. xxii. severissime punitur, qui ad convivium regium sine veste nuptiali intrare praesumpsit. Denique Lucae xv. filius prodigus, prius patri reconciliatur, et vestimentis, et annulo ornatur, et tum demum ad vitulum saginatum edendum admittitur.

Quarto probatur ex cap. x. prioris ad Co-

rinthios, ubi dicitur: *Unus panis, et unum corpus sumus, quia de uno pane participamus* (2). Hinc enim intelligimus hoc Sacramentum non prodesse nisi membris unitis cum capite et aliis membris, et de eodem spiritu viventibus, ut declarat Augustinus tract. 26. in Joan. et hoc idem testatur externum symbolum panis, et vini, quae fiunt ex multis granis, vel uvis in unam rem coenutibus. At qui sunt in peccato mortali, si non sunt membra viva Christi, et Ecclesiae, neque vivunt de Spiritu Christi; ergo nihil eis Sacramentum prodest; imo nocet potius, quia mentiuntur eo signo, se esse id, quod non sunt.

Quinto probatur ex verbis S. Pauli I. Corinth. xi. *Probet seipsum homo, et sic de pane illo edat. Qui enim manducat, et bibit indigne, judicium sibi manducat, et bibit* (3). Hunc locum adversarii mire depravant, omnia enim referunt ad probationem, dum fidem habeamus.

Petrus Martyr in commentar. illius loci, facit tres gradus indigne accidentium. Primum eorum, qui plane sunt *idoti*, et nihil credunt. Secundum eorum qui habent fidem historicam, sed nihil curant de poenitentia, et proposito emendandae vitae: atque hos omnes, qui carent vera fide justificante, in judicium aeternae mortis sumere Sacramentum. Tertium eorum, qui sunt ornati vera fide, et tamen remissius, et negligentius vivunt; et hos dicit utiliter accipere, non in judicium temporalis castigationis, de quibus idem Apostolus dicit: *Dum judicamur autem a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur* (4). Pari ratione Kemnitus et alii, omnia exponunt de fide, seu fidei erga promissiones.

Sed longe aberrant a scopo B. Pauli. Si quidem Apostolus non reprehendit Corinthios quod nihil crederent, aut quod tantum historicam fidem haberent, aut quod non satis fiderent promissis Dei, aut denique quod non haberent propositum vitae mutandae: nihil horum in toto illo capite inveniri poterit. Sed reprehendit Corinthios, quod quidam ex eis diiores afferent in Ecclesiam sumptuosam coenam, quam sumerent post Communionem mysteriorum et eam seorsim ab aliis, maxime pauperibus, absumerent: in quo multis modis peccabant. Nam et Christi corpus injuria afficiebant, dum cum illo miscerent alios

cibus, ut notat Augustinus epistol. 118. cap. iii. et proximum offendeant, et Ecclesiam ipsam scandalizabant, dum ipsi laute convivarentur, pauperibus videntibus, et esurientibus: et denique peccabant intemperantiae, et crapulae vitio. Id patet ex verbis Apostoli qui haec sola vitia reprehendit: *Alius, inquit, esurit, alius ebrius est; et, Numquid domos non habetis ad manducandum, et bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos, qui non habent?* Et in fine concludit: *Itaque, fratres mei, cum convenitis, invicem expectate; si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium decedatis.* Cum ergo B. Paulus peccata quaedam circa mores reprehenderit in Corinthios, cum addit: *Probet seipsum homo, et sic de pane illo edat* (1), nihil aliud monere censendus est, nisi ut quisque videat, an habeat conscientiam ejusmodi, vel aliorum peccatorum: quoniam cum conscientia peccati accedit, judicium sibi manducat, et bibit.

Deinde probatur hoc idem ex traditione, et consensu Patrum. Ac primum in Graecis Liturgiis clamat diaconus: « Sancta sanctis. » Quibus verbis non arceatur soli Catechumeni ut perperam exponit Kemnitus in 2. par. Exam. pag. 306. sess. xiii. cap. 7. sed omnes peccatores, ut recte exponit Chrysostomus hom. 61. ad populum Antiochenum. Justinus in Apolog. 2. prope finem: « Porro, inquit, alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est, quam veram esse doctrinam nostram credenti, et lavacro propter remissionem peccatorum, et regenerationem abluto, et ita ut Christus tradidit, viventi. » Cyprianus lib. iii. epistol. 14. reprehendens quosdam qui admittent ad Eucharistiam peccatores nondum absolutos: « Nondum, inquit, poenitentia acta, nondum exomologesi, nondum manu eis ab episcopo, et clero imposita, Eucharistia illis datur, cum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne; reus erit corporis, et sanguinis Domini. » Similia habet in Epistol. 15. et 16. et in toto lib. delapsis, ubi et verbis et exemplis ostendit, quam perniciosum sit ad Eucharistiam accedere cum conscientia peccati lethalis. Basilus ex professo de hac agit lib. ii. de Baptismo cap. 3. cujus capituli titulus est: « An tutum sit, si quis non repurgatus ab omni inquinamento carnis, et spiritus edat corpus Domini. » Ambrosius lib. vi. in Luc. cap.

37. exponens. cap. 9. « Ubique, inquit, mysterii ordo servatur, ut prius per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur; postea alimonia mensa coelestis exuberet. » Et lib. vii. cap. 66. in comment. cap. 15. Lucae, exponens parabola de filio prodigo affirmat non debere ullum ad Eucharistiam accedere, nisi signaculum justitiae custodierit, vel receperit.

Deinde etiam factio idem probavit, cum Theodosium Imperatorem non admisit post eadem quandam factam Thessalonice, ad Communionem, nisi publica poenitentia peracta, et peccato plane purgato. Cujus rei meminuit ipse in epist. 28. ad Theodosium ubi hortatur illum ad poenitentiam; et in oratione de obitu ejus, ubi ejus poenitentiam laudat. Scribit etiam totam historiam Theodoretus, lib. v. cap. 17. et Sozomenus lib. vii. cap. 24. et Paulinus in vita B. Ambrosii.

Hieronymus in comment. cap. 1. ad Titum ex figura panis propositionis, probat summam puritatem requiri in his, qui ad Eucharistiam accedunt. Chrysostomus nihil sapientius repetit, quam puros, et purgatos esse debere, qui ad Eucharistiam accedunt, idque multis et argumentis, et exemplis probat: homil. 30. in Genes. homil. 83. in Matth. homil. 45. in Joan. hom. 24. in priorum ad Corinth. homil. 3. in epist. ad Ephesios, in quo ultimo loco fusissime undique desumptis argumentis probat purissimam animam esse debere, quae ad Sacramentum hoc accedat: « Cum tali, inquit, puritate accede semper, sine hac ne praesumas unquam. Regem utique non audeas osculari, siquidem os tuum olet graviter, et Regem caelorum impudens oscularis, anima tua vitis olente etc. » Augustinus tract. 26. in Joan. « Innocentiam, inquit, ad altare portate. »

Denique vide Leonem serm. 2. de Resurrectione, Cyrillum lib. iv. in Joan. cap. 17. Isichium lib. vii. in Levit. cap. 16. Gregorium lib. ii. cap. 1. in lib. 1. Regum, et Bernardum in serm. de coena Domini.

Postremo accedant etiam rationes. Prima ratio. Sacramentum Eucharistiae diversum est a Sacramento Baptismi, et a Sacramentis ceteris; ergo finem proximum, sive effectum proprium habere debet diversum a fine, et effectu aliorum Sacramentorum. Sed alia Sacramenta habent pro fine, seu effectu remissionem peccatorum; igitur

(1) Joan. VI. 57. — (2) I Cor. X. 17. — (3) I Cor. XI. 28. — (4) I Cor. XI. 32.

(1) I Corinth., XI, 28, 28.

Eucharistia aliam finem, seu effectum proprium habere debet, quam remissionem peccatorum.

Et quidem apud Lutheranos illos, qui tria Sacramenta admittunt, Baptismum, Eucharistiam, et absolutionem, argumentum nostrum evidenter concludit. Nam Baptismus habet pro fine proximo remissionem originalem peccati, et aliorum, quæ cum illo adjuncta inveniuntur, unde regeneratio proprie vocatur, et ablutio. Absolutio habet pro fine proximo remissionem peccatorum commissorum post Baptismum: quare Eucharistia, si Sacramentum est, et ab illis duobus diversum, alium finem debet habere, quam remissionem peccatorum. Apud Calvinistas autem, et alios Lutheranos, qui non agnoscunt nisi duo Sacramenta, idem argumentum paulo aliter fieri potest. Nam ipsi loco Sacramenti Absolutionis Baptismum substituant; dicunt enim Baptismum sufficere ad peccata delenda usque ad finem vite: per memoriam enim Baptismi semel accepti, omnia peccata deleri putant. Quod si ita est, quorsum opus fuit Sacramentum Eucharistiæ institui ad peccata delenda?

Secunda ratio sumitur ex consuetudine Ecclesiæ antiquissima, Eucharistiam dandi neophytis immediate post Baptismum, ut patet tam ex Ambrosio, in lib. de iis, qui initiantur mysteriis, et ex catechesibus mystagogicis Cyrilli Hierosolymitani; tum ex ipso usu Ecclesiæ, qui adhuc viget. Si enim per Baptismum homines ita abluuntur ab omnibus peccatis, ut sancti, et immaculati dici possint, juxta illud Apostoli, I Corinth. VI: *Abluti estis, justificati estis, sanctificati estis* (1), certe Eucharistia immediate superveniens post Baptismum, non invenit peccata, quæ tollat; non igitur est effectus ejus primarius remittere peccata.

Tertia ratio. Semper in Ecclesia consuetudo fuit arendi a Communione Catechumenos, energumenos, et penitentes, id est, eos, qui penitentiam agunt, sed nondum absoluti, et reconciliati sunt. Id patet tum ex Chrysostomo homil. 60 et 61. ad populum; tum ex usu Ecclesiæ; tum ex antiquis Conciliis, ut Anconano can. 4. 5. 6. et 7. Nicæno I, can. 11, et 12. Elibertino in singulis fere canonibus, et aliis multis; pleni enim sunt tomii Conciliorum, ejusmodi decretis. At si Eucharistia nihil est aliud nisi pharmacum

ægrotorum, et solatium peccatorum (ut Calvinus dicit) et si ejus effectus primarius est (ut Lutherus, et Kemnitius volunt) remittere peccata; quare Catechumeni, et penitentes isto pharmaco fraudantur? quare non datur eis dum ægrotant, sed solum, quando per Baptismum, vel reconciliationem sanati sunt.

Nec respondere possunt, Catechumenos, et penitentes non esse idoneos ad Communionem, quod careant fide, vel proposito mutandæ vitæ, vel etiam penitentia, quæ sola adversarii requirunt. Nam multi Catechumeni, et multi penitentes ista omnia habent; et non admittuntur ad communionem, nisi prius per Baptismum Catechumeni, et penitentes per absolutionem a peccatis solvantur. Effectus igitur Eucharistiæ non est tollere peccata mortalia, et veræ præparatio ad Eucharistiam, est a peccatis plane absolutum, et purgatum esse.

Quarta ratio sumitur ex doctrina, et consuetudine adversariorum. Nam omnes fatentur ante Communionem requiri fidem; et aliqui eorum requirant etiam penitentiam, et aliqui quoque absolutionem, ut supra ostendimus. At fides etiam sola justificat, apud Lutheranos; et multo magis penitentia, quia tunc annuntiatur remissio peccatorum ex verbo Dei, et fide apprehenditur. Quid igitur facit Eucharistia? certe peccata invenit sublatam et purgata.

Ad hoc argumentum respondere conatur Kemnitius, sed quo magis se expedire nititur, eo se magis impedit, et involvit. Tres solutiones adhibet. Prima est in Exam. cap. 2. pag. 361. ubi dicit remissionem peccatorum non esse in anima, sicut colorem in subjecto, ita ut hæreat immobiliter, et ideo opus esse perpetuo, et quotidiano exercitio fidei; imo nullum esse momentum, quo non oporteat per fidem apprehendere Christum, et remissionem peccatorum, si eam relinquere volumus. Quare licet per fidem, et penitentiam acquiratur remissio peccatorum, tamen per fidem in usu Sacramenti acquiri etiam remissionem peccatorum.

Hæc solutio ineptissima est. Nam vel vult Kemnitius remissionem peccatorum, non durare nisi quandiu actus fidei durat: vel vult aliquantulum quidem permanere et hærrere, sed non diu. Si dicat primum, ut revera indicant ejus verba, nihil unquam dictum fuit absurdum. Nam tunc sequeretur, eos,

qui desinunt actu credere, sine ulla sua culpa iterum recidere in omnia sua peccata; et qui dormiunt, semper esse peccatores; et qui moriuntur sine usu, rationis, quod plebisque contingit, non posse illo modo salvari. Deinde esto ita sit, quid opus est Eucharistia? nonne facilius actu fidei repetito retinebitur remissio peccatorum? Si vero dicat hærrere aliquandiu, sed non longo tempore remissionem peccatorum, tunc argumentum nostrum manet in suo robore. Nam poterit contingere, ut post actum fidei, et acceptam per eum justificationem, continuo sumatur Eucharistia, permanente adhuc remissione peccatorum accepta; non igitur tunc Eucharistia peccata remittet.

Secunda solutio habetur ibidem; dicit enim Kemnitius in tentationibus saepe angustiam, ac dubitare, an sibi peccata remittantur: et quia promissio verbi Dei loquitur in genere, non in particulari isti, aut illi, ideo additur Sacramentum Eucharistiæ, quæ in particulari applicat promissionem, et eo modo fidem justificantem excitat.

Hæc solutio peior est, quam superior. Nam in primis si quid valeret, solum probaret Eucharistiam remittere peccata iis, qui ex sola promissione verbi Dei non potuerunt fidem concipere: aliis autem qui fidem ex promissione verbi Dei concipiunt, nihil prodesse. Deinde, si Eucharistia non requiritur, nisi ad applicandam in particulari promissionem, plane supervacanea est. Nam applicatio illa fit ante Communionem per absolutionem, quam Kemnitius dicit laudabiliter servari in sua ecclesia: et præterea potest fieri facilius per memoriam Baptismi. Denique, aut fidem habent homines ante communionem, vel non habent. Si habent, ergo sunt justificati a peccatis omnibus; si non habent ergo indigne accedunt, quia sine præparatione necessaria accedunt. Quare quicquid dicatur, Eucharistia aut peccata non invenit quæ remittat: aut si invenit, ea non tollit, sed auget, cum indigne sumatur.

Tertia solutio habetur in Examine, cap. VII. pag. 499. Dicit enim Eucharistiam dari in justificationem, et oblationem remissionis peccatorum, ut certiores efficiamur gratia jam acceptæ.

Sed hæc solutio est testificatio victoriae Catholicorum. Nam si Eucharistia solum oblationem remissionem peccatorum jam accep-

eram; ergo non illam exhibet, sed præsupponit; ergo non licet cum peccati conscientia ad Sacramentum accedere.

CAPUT XIX.

Solvuntur objectiones adversariorum.

Nunc argumenta adversariorum dissolvenda sunt. Ac primum Lutherus illo argumento utitur, quod Christus dixerit: *Non vent vocare justos, sed peccatores* (1): et quod dum hic in terris viveret, sese tangendum omnibus exhibuerit etiam peccatoribus.

Respondeo: Christus cum primum ad se vocat, peccatores vocat: nulli enim sine ipso justus esse possunt. At quos ad se vocavit, et per fidem, et penitentiam, ac Baptismum justificavit, et regeneravit, ac filios suos, seu potius membra sua fecit, tum demum illos cibo corporis sui alit. Itaque cum Dominus dicit se peccatores vocare, loquitur de prima vocatione ad fidem, et penitentiam; non de invitatione ad Eucharistiam. Quod autem idem Dominus se tangi passus fuerit a peccatoribus, dum hic viveret, id faciebat, quia versabatur cum hominibus more humano, loquendo, audiendo, tractando, et ea conversatio utilis peccatoribus esse poterat. At in Eucharistia Dominus non ita existit ut videatur, loquatur, et doceat more humano, sed existit per modum cibi, et cibi utilis solum mentibus bene dispositis: quare peccatoribus nullum commodum afferret. Adde, quod si argumentum hoc aliquid concluderet, officeret etiam dandam esse Eucharistiam ethnicis, et hæreticis, et pueris; nam Dominus etiam cum talibus versabatur, et ab eis tangi se permittebat.

Aliud argumentum proponit Calvinus lib. IV. Institut. cap. XVII. §. 42. Si ab omni peccato purgatum esse oportet, qui accessurus est ad communionem Eucharistiæ, quæ quoties in terris unquam fuerunt, aut sunt homines ab hoc Sacramento arcebunt. Respondeo: Non sequitur.

Probat ille hoc modo. Nam si hoc agitur, ut nostram a nobis dignitatem petamus, actum de nobis est. Respondeo: Non hoc agitur, ut a nobis dignitas nostra petatur, sed a gratia Dei per Jesum Christum Domi-

(1) I Cor. VI, 11.

(1) Matth. IX, 13.

num nostrum : ipse enim reliquit in Ecclesia potestatem reconciliandi peccatores per veram poenitentiam.

Sed contra obijcit Calvinus : Etiam si quis contritione, confessione, et satisfactione peccata sua expiare conetur, tamen numquam certus erit, se esse sine peccato ; ergo si non nisi puri, et purgati accedere possunt, nemo audere debet accedere.

Respondeo : Non requiritur Deus, ut qui accedit ad Sacramentum, certus sit se non habere peccata, sed solum ut faciat, quod Apostolus jubet I Corinth. II. nimirum, ut probet seipsum, et faciat, quod in se est ; ut peccatum purgetur. Illi enim digne accedunt qui moraliter faciunt, quod in se est ; non quidem dignitate aequalitatis, vel etiam meriti, quasi mereantur tantum donum, ut Kemnitius mensuratur nos dicere ; cum potius fateamur in ipso accessu ad Communionem nostram indignitatem, dicentes cum pio Illo Centurione : *Domine non sum dignus, etc.* sed dignitate illa, quam Deus a nostra imbecillitate exigit, quae potius est non indignitas quam dignitas. Illi autem indigne accedunt, non qui habent peccata, sed qui habent affectum vel conscientiam peccati nondum expiati. Quare beatus Thomas 3. par. qu. LXXIX. art. 3. docet eum, qui forte habet peccatum mortale, sed non habet affectum, neque conscientiam, quia post diligens examen non ei occurrit, et si occurreret, sine dubio daret operam, ut per Sacramentum expiaretur : et dolorem habet omnium peccatorum suorum, licet non sit in dolor perfecta contritio, eum, inquam, dicit S. Thomas non indigne, nec inutiliter accedere, imo plane utiliter. Quia etsi hoc Sacramentum non sit institutum ad peccata mortalia remittenda, tamen gratiam confert gratum facientem, et consequenter delet etiam peccata mortalia, si quae inveniat in eo, qui non indigne accedit : gratia enim cum peccato simul manere nullo modo potest.

Tertium argumentum Kemnitii est in Examine 2 cap. Filius Dei Eucharistiam vocat Testamentum novum, Luc. XXII. Sed in novo Testamento includitur pactum de remissione peccatorum, ut patet ex Hieremia, cap. XXXI. Et confirmatur argumentum, quia in ipsa institutione Sacramenti fit aperta mentio remissionis peccatorum, dum dicitur : *Hic est sanguis qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum* (1).

(1) Matth. XVII, 28.

Respondeo : Testamentum novum accipitur variis modis. Primo pro voluntate testatoris, et hoc modo Eucharistia non dicitur Testamentum. Secundo pro hereditate, seu bonis a testatore legatis, et hoc etiam modo Eucharistia non est Testamentum. Tertio pro instrumento publico, quod simul sit, et signum voluntatis testatoris, et causa instrumentalis applicandae hereditatis : et hoc modo fatemur Sacramenta, et maxime Eucharistiam dici posse Testamentum novum. Et quidem si Eucharistia dicatur Testamentum novum, quia est signum voluntatis testatoris, nulla est difficultas. Nam Eucharistia, quia est signum, et representatio mortis Christi, est etiam signum voluntatis testatoris et omnium honorum nobis promissorum, atque adeo etiam remissionis peccatorum. Neque ullus nostrum negat in Eucharistia contineri, remissionem peccatorum quatenus per eam representatur effusio sanguinis Domini, per quam omnia peccata remittuntur. Et hinc solvitur confirmatio argumenti Kemnitiani. Nam illa verba, quae dicuntur in institutione : *Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, non significant, bibi sanguinem in remissionem peccatorum, sed effusum fuisse in remissionem peccatorum, et hoc per Eucharistiam representari. Si autem dicatur Eucharistia Testamentum, ut causa instrumentalis applicandae hereditatis, tum respondemus esse quidem Eucharistiam etiam hoc modo Testamentum sed applicari per eam hereditatem alio modo, quam per alia Sacramenta, et ideo applicari per Christi merita, et gratiam Dei, quae est hereditas, non proprie ad peccata remittenda, sed ad animam nutriendam, et praeservandam a peccatis. Id quod patet ex ipsa ratione Sacramentorum. Nam in Baptismo applicatur Christi merita per modum lavacra, ad abluendas maculas ; in Sacramento Poenitentiae applicantur per modum emplastri, vel pharmaci ad curanda vulnera ; in Eucharistia autem applicantur per modum cibi, et potus ad reficiendum, et nutriendum et praeservandum a morbis.

Posset etiam dici, Eucharistiam applicare hereditatem etiam quantum ad remissionem peccatorum, sed tum solum, cum ea est necessaria, nimirum, cum ii qui non indigne accedunt, habent aliqua peccata mortalia, quorum tamen conscientiam non habent.

Quartum argumentum ejusdem Kemnitii,

ibidem ; in omnibus Liturgiis habentur preces, quibus oratur Deus, ut faciat Sacramentum nobis esse in remissionem peccatorum.

Respondeo : Nullis de causis oratur, ut Sacramenti perceptio sit in remissionem peccatorum. Primo, quia prodest ad delenda peccata mortalia, quorum non habemus conscientiam, ut supra diximus. Secundo, quia prodest ad tollendam poenam, quae remanet luenda etiam post culpam dimissam : unde etiam pro peccatis defunctorum oramus in Missa. Tertio, quia prodest ad delenda peccata venialia, et quotidiana, quae charitatem et vitam animae non extinguunt.

Sed contra hoc est argumentum quintum ejusdem Kemnitii in Examine tum. 2. cap. tum etiam 7. Si Eucharistia delet peccata venialia, cur non etiam mortalia delere potest ? nun est tam exigua virtus sanguinis Domini in hoc Sacramento, ut delere non possit peccata, nisi venialia ? Deinde si potest homo accedere cum peccato veniali ad Sacramentum, cur non etiam cum mortali ?

Respondeo : Non negamus tantam esse virtutem sanctissimae Eucharistiae, ut peccata mortalia delere possit : nam cum gratiam conferat, eo ipso peccata delere potest, quaecumque invenerit, quae cum gratia pugnent, et aliquando etiam id facit. Sed dicimus ex propria ratione Sacramenti, non ordinari ad peccata mortalia tollenda, sed ad vitam spiritualem conservandam ; quia cibus est, non lavacrum, vel emplastrum : et ex eadem ratione convenit ei peccata venialia tollere. Nam peccata venialia debilitant quodammodo spiritum, et languorem quandam animi, ac lassitudinem inducunt : cibus autem id proprium habet, ut vires reficiat, et laetiam, atque alacritatem afferat. Quare B. Ambrosius lib. v. de Sacramentis cap. 4. dicit, Sacramentum hoc dici panem quotidianum, quia medicina est contra peccata quotidiana. Ex eadem ratione intelligimus, cur liceat accedere cum peccatis venialibus, et non cum mortalibus, quia nimirum homines debiles comedere solent, mortui non solent : et peccata mortalia occidunt animam, venialia non occidunt, licet, ut dixi, aliquo modo debilitent. Quare beatus Augustinus tract. 26 in Joan. : « Innocentiam, inquit, ad altare portare, peccata etsi sunt quotidiana, vel non sint mortifera. »

Dicit aliquis : Si mortuus cibus non prodest, ut ratio evidenter docet ; non igitur Eucharistia, quae cibus quidam est, proderit

illis, qui sunt in peccato mortali, licet conscientiam ejus non habeant. Non enim magis prodest cibus fis, qui mortui esse nesciuntur, si vere mortui sint, quam illis, qui et sunt, et sciuntur esse mortui.

Respondeo : Eucharistia ejusmodi cibus est, ut non solum nutrit vivos, sed etiam vim habet mortuos excitandi, ut ex eo patet quod gratiam gratum facientem confert, ut saepe diximus. Nec tamen ideo ad eam accedere debent, qui habent conscientiam peccati mortalis, quia tales indigne accedunt, et accedendo peccant, et proinde non prodest, sed etiam nocet : indigne autem accedunt, quia contra ordinem a Deo praescriptum accedunt. Deus enim instituit hoc Sacramentum per modum cibi, ut non nisi a viventibus, et amicis, et filiis sumeretur : et pro remissione peccatorum mortalium alia remedia instituit.

CAPUT XX.

Proponitur questio, et sententia adversariorum de Communionem sub una, vel utraque specie.

Explicatis illis, quae ad naturam, et causas Sacramenti hujus pertinebant, sequitur nunc ut de usu disputemus. Usus autem primarius est ipsa communicatio, seu participatio Eucharistiae : de qua una est controversia principalis : Utrum videlicet necessario participanda sit Eucharistia sub utraque specie, an satis sit sub altera. Est autem haec questio diligenter explicanda, quia haeretici nihil sapient, nec aliquid magis invidiosum obijciunt, cum apud suos Romanam Ecclesiam accensant, quam quod contra expressum Dei mandatum privaverit populum usu calicis.

Erunt partes sex hujus controversiae. In prima referemus haeticorum sententias, et qui de hoc argumento fuse scripserunt. In secunda tractabimus, utrum totus Christus sit in quavis duarum specierum : nam haec est prima radix, cur necessaria videri possit utraque species. In tertia tractabimus, an tota ratio Sacramenti in una specie reperitur. In quarta, an omnis fructus, qui ex utraque specie habetur, haberi possit etiam ex altera tantum. In quinta tractabimus, utrum divino praeepto aliquo praecipitur sumptio

utriusque speciei. In sexta tractabimus, utrum Ecclesia iustis de causis prohibuerit laicis usum calicis.

Quantum ad primum, controversia de Communionis sub utraque specie, exorta est Pragæ in Bohemia circa annum Domini 1412. auctoribus duobus Germanis, Petro Dresdensi, et Jacobello Misnensi. Nam ut scribit Æneas Sylvius in historia Bohemorum cap. 33, Petrus ille Dresdensis cum incidisset in illa verba Domini: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* (1), Joan. vi. miratus est cur contra tam apertum præceptum Domini, laici omnes fraudarentur usu calicis. Itaque monuit Jacobellum, qui tum Pragæ concionator erat, atque illum impulit, ut pro concione populum instrueret non posse eos salvari, nisi de calice Domini biberent. Placuit vehementer hic articulus omnibus hæreticis, ut Æneas testatur, quod se invenisse tandem aliquando viderent expressum locum Evangelii contra usum, et doctrinam Romanæ Ecclesiæ.

Successerunt deinde hoc nostro sæculo hæretici Lutherani, qui licet non existiment Joan. vi. tractari de Sacramento Eucharistiæ, et ideo nec magni faciant fundamentum Hussitarum pro Communionis utriusque speciei; tamen in sententia cum illis fere conveniunt, et aliunde argumenta non pauca coaccervant.

Ac primum Lutherus varia scripsit de hoc articulo, ut patet ex Septicipite Joannis Cochläi cap. 23. et ex tabula Gasparis Querhameri, ubi notantur 36. contradictiones de hoc uno articulo; sed tres sunt præcipuæ ejus mutationes, ex quibus apparet quomodo semper in pejus proficeret. Nam initio suæ Apostasiæ scripsit declarationem quamdam in sermone de Eucharistiâ a se habitum; ubi sic loquitur: « Non dixi, inquit, neque consuli, nec est intentio mea, ut unus, aut aliquot Episcopi propria auctoritate incipient alieni utramque speciem porrigere, nisi ita institueretur, ac præciperetur in aliquo generali Concilio. » Deinde paulo post in Assert. art. 16. ita mutat illam sententiam: « Consulit mihi videtur nunc, ut non modo per Concilium, sed per quamque diocesim quilibet Episcopus etiam invito P. pa. Christum secutus in Evangelio, rursum utramque speciem laicis daret. » Sed postremo in formula Missæ

(1) Joan. VI. 54.

ita scripsit: « Si quod Concilium statueret, aut permitteret utramque speciem, nos nequaquam utraque uti vellemus, sed in despectum Concilii, ejusque statuti aut una, aut neutra, et minime utraque uti vellemus, maledicturi universos, qui ex potestate, aut statuto Concilii utraque uterentur. »

Similem progressum facit, quod attinet ad ipsos communicantes laicos. Nam in sermone citato de Eucharistiâ aperte dicit, non esse necesse dari utramque speciem laicis. Postea tamen in 1. b. de captiv. Babyl. cap. 1. fase probat, jure divino compelli sacerdotes, ut dent laicis utramque speciem, si ipsi eam velint; tamen addit liberum esse laicis unam, vel utramque, vel etiam neutram sumere. Sed in Assert. art. 16. dicit eos, qui non possunt impetrare utramque speciem, si omitant saltem eam desiderare, impios esse, et Christum ab eis negari: et in libro de Saxonia visitatione, damnat plane Communionem sub una specie.

Joannes Brentius in Apologia pro Confessione Wirtembergensi in 2. par. secundâ pericopes, prolixè disputat pro usu necessario utriusque speciei; et idem facit Philippus in Apologia Confessionis Augustanæ: sed fusissime omnium, quos viderim, Martinus Kemnitius in 2. par. Concilii Tridentini sess. xxi. et Hermannus Hamelmannus in lib. de Communionis sub utraque specie: et ex Sacramentariis Calvinus lib. iv. Instit. cap. 17. §. 47. 48. 49. et 50. et in Antidoto articulo- rum Parisiensium art. 7.

Ex Catholicis multi copiose, et docte scripserunt: et in iis Ruardus Tapper in explicatione articuli 13. Lovaniensium, Albertus Pighius in controversiis Ratisponensibus controversia 7. Joannes Eekius in homiliis de Sacramentis, Cardinalis Hosius in Dialogo de Communionis sub utraque specie, Joannes Roffensis in refutatione art. 16. Lutheri. Æneas Sylvius in epist. 130. Thomas Cajetanus in 3. par. sancti Thomæ quæst. LXXX. Dominicus a Soto in iv. sentent. dist. 12. quæst. unica art. 12. Censura Coloniensium contra errores Monhemii art. 27. cui adjungi debet, qui eam censuram contra Kemnitium eloquentissime propugnavit, Dieghus Payva in lib. vii. qui est de cœna Domini. Joannes a Lovanio in lib. de Communionis sub utraque specie, ubi præcipue refellit librum ejusdem consultoris, qui sine nomi-

ne auctoris librum edidit de hac re, sed postea cognitum est, auctorem illum fuisse Georgium Cassandrum. Jodocus Tiletanus in Apologia pro Concilio Tridentino. Scripserunt etiam nuper Claudius Sainetes in ultima repetitione de Eucharistiâ: et Wilhelmus Alanus lib. 1. de Eucharistiâ cap. 39. et sequentibus, usque ad finem libri.

CAPUT XXI.

Totum esse Christum sub utraque specie.

Ut igitur ad primam quæstionem veniamus, Sacramentarii aperte ridet concomitantiam corporis Domini cum sanguine in calice, et concomitantiam sanguinis cum corpore in pane, seu panis specie. Vide Calvinum lib. iv. Institut. cap. 17. 18. 33. et 47. ubi oppugnat istam concomitantiam: et Petrum Martyrem in lib. de cœna Domini contra Gardinerum in defensione objecti 36. Neque mirum est, si Sacramentarii concomitantiam non admittant, cum corpus, et sanguinem tantum in signo, non autem re ipsa in Sacramento Eucharistiæ esse velint: signum enim corporis sine ulla Christi injuria, vel læsione solum corpus significat, et signum sanguinis solum sanguinem.

Lutherus varie admodum de hac re loquitur. Nam in Assertioni art. 16. fatetur aperte totum Christum accipi sub qualibet specie: in informatione autem ad quam am amicum de Communionis sub utraque, ridet concomitantiam. In libro ad Waldenses de Eucharistiâ, dissimulat quæstionem tanquam minus necessariam; dicit enim quosdam se torquere inanibus quæstionibus, quomodo anima Christi, et divinitas sit in Sacramento.

Lutherani autem tripliciter sunt divisi. Quidam cum Sacramentariis audacter concomitantiam negant, cum tamen verum corpus, et sanguinem in Eucharistiâ adesse contendunt. In iis est Tilmannus Heshusius in libro de sexcentis erroribus Pontificiorum tit. 17. errore 4. et 18. numerat enim inter errores, quod totum Christum sub utraque specie contineri dicamus. Hermannus quoque Hamelmannus in libro de Communionis sub utraque specie, dicit concomitantiam esse diabolicum inventum. Illyricus in libro contra Sacramentarios parte 2. argumento 25. et par. 3. in solutione tertiæ objectionis,

aperte negat totum Christum esse sub qualibet specie.

Alii contra, cum Catholicis fatentur totum plane Christum sumi sub qualibet specie, ut Joannes Brentius in Confessione Wirtembergensi artic. de Eucharistiâ, et Kemnitius in fine disputationis de utraque specie; et idem coguntur docere omnes, qui defendunt Ubiquitatem. Si enim Christus totus ubique est, certe totus in pane, et totus in calice erit.

Alii denique prudentiores quæstionem istam dissimulant, ut sæpius Lutherus fecit, et in iis est Philippus Melancthon in Apologia art. 10. Confessionis Augustanæ. Nam cum Catholici petissent explicari, an totum Christum sub qualibet specie Confessio Augustana ponat: Philippus nihil ad hoc expresse, et in forma respondere noluit; sed in fine tantum illius Apologiæ dixit, se loqui de corpore vivo.

Cæterum veritas est, eaque necessario credenda, totum plane Christum in specie panis, et totum in specie vini contineri: ita enim expresse definiunt tria generalia Concilia, Constantiense sess. xiii. Florentinum in instruct. Armenorum, et Tridentinum sess. xiii. cap. 3. et sess. xxi. cap. 3. Ac non esse istam veritatem inventum Scholasticorum, ut hæretici mentiuntur, probatur primo ex verbo Dei, secundo ex consensu Patrum.

Sed antequam fundamenta solida proferamus, breviter refellenda est opinio quorundam. Sunt enim qui existimant, ex verbis Cœnæ Domini: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, colligi, sub specie panis esse integrum Christum. Dicunt enim voce corporis, eo loco significari corpus vivum, et proinde corpus cum anima, et sanguine. Significari autem corpus vivum probant, quia Dominus loquitur de corpore, quod habebat, cum illa diceret; tunc autem vivum corpus habebat non mortuum. Et præterea, quia loquitur de corpore, quod tradendum erat, nimirum ad mortem; ergo de corpore morituro, et proinde tunc vivo loquebatur.

Sed hæc sententia repugnat Concilio Tridentino sess. xiii. cap. 3. ubi Concilium docet, vi verborum non esse in specie panis, nisi corpus: animam autem et divinitatem, et sanguinem, per concomitantiam. Quod etiam docet S. Thomas in 3. part. quæst. lxxvi. art. 1. ad primum, et Catechismus Concilii Tridentini: quævis concomitantia